

Engüent o enguent, V. untar Enguerrar, enguer-
rir, V. guerra Enguerritat 'esparracat', civ., proba-
blement d'enguerrir encrueat amb un desgarritat me-
tatesí de desguitarat Enguerxament, enguerxar, en-
guerxinar, enguerxir, V. guerxo Enguolpir, V. gui-
lopo Enguisca, enguiscar, V. DCEC (GUIZQUE)
Enguixada, enguixador, enguixament, enguixar, V.
guix Engullar, V. agulla Engullir, V. engolir
(GOLA) Enharmonia, enharmònic, V. harmonia
Enherbar, enherbat, V. herba Enhidre, V. hidro-
Enhorabona, V. hora Enic, V. inic (IGUAL)

ENIGMA, pres del ll. *aenigma*, -atis, i aquest, del
gr. *αἰνύγμα* 'frase equívoca o obscura', derivat de
αἰνύττομαι 'dono a entendre', i aquest, de *αἰνός*
'faula, apòleg, moral que hom dedueix'. □ 1.^a doc.:
1487.

«La ombra se aparta - mostre's lo dia / exint lo
Apollo sobre l'emispheri, / passa la ley vella - nexent
lo Messia / Crist, Déu, qui l'anigma - de la prophe-
cia / solta, la mort presa - ab gran vituperi, / de les
quatre lretres ---», Francesc Prats, a. 1487 (JMBover,
BiEscrBal. II, 159.45.3).

DERIV.: *Enigmàtic* [1803, Belv.], *Enigmatista*. *Pa-*
rènesi, de *παρὰλυστος* 'exhortació, consell', derivat de
παρὰλύω 'aconsello', i aquest, de *αἰνός*; *parenètic*.

Enill, enillament, enillar, enillet, V. renillar *En-*
jamai, *enjamés*, V. ja

ENJANETA, 'noieta que s'enfila fins al cim, en el
castell dels Castellars o Xiquets de Valls', origen inc-
ert, probablement manlleu del llemosí *enjaneta* 'pe-
tita fletxa', diminutiu de l'oc. ant. *engana* (*enjana*) id.,
que sembla ser el mateix que *engana* 'engany, ensi-
bament' (potser perquè essent menuda semblava
inofensiva, però era perillosa); el noieta era com la
punta de la gran fletxa que es llança cap al cel. □
1.^a doc.: 1882.

«La tremolor que ocasionava a tot lo castell *Penja-*
neta al pujar», article de 1882, citat pel *DAG*. També
ho diuen bastants amb -nx-: jo ho he sentit de totes
dues maneres; EdFontserè ho tenia escrit així en el
seu ex. del *DOrt*. (*l'αἰχμητής* anoto a Valls mateix,
1964) i no he pogut fer-me aclarir objectivament què
és la cosa més bona i tradicional: potser darrerament
és la de x la forma més divulgada; i no sé per què
tinc la impressió d'haver-ho sentit amb j a gent que
parla millor. Molt menys corrent i potser un poc arbi-
trària, la forma que usava AGuimerà: «brandant lo
castell s'enfila --- / cap amunt hi pujant tots; / ja sols
hi manca 'l *xaneta*, / que abraça a sa mare inquie-
ta --- / cap amunt hi pujant tots --- / y'l nen va pu-
jant, pujant! / ja és dalt, y 'l pobret, somreya, / quan
la torre cau d'arrel; / y encara, morint, se'l vey a /
com alsant los brassets deya: / sí, mare; amunt, fins
al cel!» (*La Renaixensa*, 1892, p. 391, però hi posa-
ren com a títol *L'Enxaneta*). *Enjaneta* és, però, la for-
ma que usa Noller, en *Vilaniu* (1885) (cap. 4, O. C.
Gili, pp. 52, 53), i ell que era vallenc és el qui inspira

més confiança.

S'han proposat diverses etimologies. Sobretot si la
forma usada per Guimerà fos tradicional, seria molt
suggestiu pensar en el mot dialectal cat., mossàrab i
cast. *jana* 'fada, fada de les fonts: dona d'aigua' (pro-
vinent del ll. DIANA), sobre el qual veg. la documenta-
ció i explicacions que aplego en el DCEC, s. v. *xana*,
i en el DECH. A les dades toponímiques que allí ja
cito es pot afegir el nom de la font i partida de Vila-
famés, de nom avui pronunciat la *Fordenjana*, que
deu ser provinent de *Font d'Enjana* per dissimilació,
i per tant és possible que presenti una variant amb
en- comparable a la d'aquest mot. Per la banda del
significat, potser podríem suposar que se li va donar
aquest nom ponderant que fa una cosa quasi prodigi-
osa, en enfilarse fins aquella posició, quasi màgica;
tanmateix no em sembla explicació prou natural per
deixar-nos-en convèncer, i l'afegit de la -n- tampoc
no es justifica en forma planera: caldria suposar formes
intermèdies: **àjana* aglutinada i llavors *anjana*, -neta
amb propagació de la nasal; o bé **aljana* amb article
arabitzat (després canviat en *an-* com en *anjub*, *an-*
gerra).

Morera en el volum de Tarragona de la *Geogr. Gral.*
de Cat., p. 798, tot escrivint *anxaneta*, diu que és
«d'origen alarb»; i, encara que allí no ho concreta bé,
i no he confrontat amb la seva «Tarragona Cristiana»
(a la qual crec que fa referència), em sembla que pensa
en *Az-Zenêta* 'el membre de la tribu dels Zenetes'.
En principi això sembla molt arbitrari pel sentit, però
potser, com sigui que els zenetes eren genets famo-
síssims i extraordinàriament hàbils i àgils, potser en-
tén que se li va dir 'el zeneta o genet arriscat' perquè
muntava per damunt de tothom; llavors partiríem
d'un x- > ġ com en el nom mateix dels genets: el
nom del poble d'Atzeneta del Mestre en alguns po-
bles de la rodalia es pronuncia vulgarment com *l'ay-*
genêta (a la Serra d'En Galceran, 1961); la -n- seria,
doncs, propagada. L'explicació semàntica és, però, re-
buscada. Tindria solta una explicació mossàrab a base
d'*ALTIARE 'alçar' amb el sufix postverbal -ATA
arabitzat com -âta: **alçanâta* (com si fos cat. **alçanada*),
cf. el parmesà *antsana*, friül. *altsane* 'corda de sirga',
REW, 385; fonèticament, bé, però resta un supòsit
massa arbitrari.

I hi ha una explicació menys arbitrària que totes,
que és identificar amb l'oc. ant. *enganeta*, *enjaneta*,
diminutiu de *engana/enjana* 'fletxa, punta de fletxa
de ballestes, etc.', mot molt estès en occità antic:
Levy (*PSW* II, 498-500) en dona una desena de dades
en textos medievals del Nord de Gascunya (Jur. de
Bordeus, Comptes de Montreal del Gers i 7 en els
Comptes de Riscle), mentre que el primitiu *engana*
apareix ja en Peire Cardenal i quatre cops en llibres
de comptes gascons. Ara bé a les formes en *ga* de l'oc-
cità Sud i Centre corresponen, com és sabut, formes
en *ja* en els textos llemosins, alvernesos i els de més
enllà de la frontera lingüística. *Engana* és també ben
conegut en el sentit d'engany' (en el *Livre de l'Éper-*
vier, etc.), i el verb *enganar* és *enjanar* en els troba-